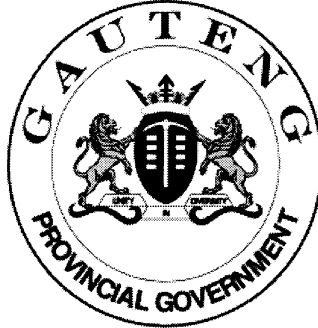

**SENIOR CERTIFICATE
EXAMINATION
*SENIORSERTIFIKAAT-EKSAMEN***

**FEBRUARY / MARCH
*FEBRUARIE / MAART***

2007

**SESOTHO PUO YA
LAPENG
BOEMO BO PHAHAMENG**

Pampiri Ya Bobedi

SESOTHO PRIMARY/FIRST LANG HG: Paper 2

111 1 2

HG

HG

111-1/2

**11 pages
11 bladsye**

**COPYRIGHT RESERVED / KOPIEREG VOORBEHOU
APPROVED BY UMALUSI / GOEDGEKEUR DEUR UMALUSI**

LEFAPHA LA THUTO LA GAUTENG

HLAHLOBO YA MAKGAOLAKGANG

**SESOTHO PUO YA LAPENG
BOEMO BO PHAHAMENG
(Pampiri ya Bobedi)**

NAKO: Dihora tse 3

MATSHWAO: 100

DITAELO:

- Pampiri ena e na le dikarolo tse tharo.
 - Karolo A ke Dithothokiso, B ke Pale, athe C ke Tshwantshiso.
 - Karolo e nngwe le e nngwe e na le ditaelo tsa yona ; leka ho di badisisa ka ho phethahala.
 - Karolo A e na le potso tse PEDI. Potso 1 e mabapi le thothokiso e sa ballwang mosebetsi o hlalisitsweng ha selemo se qala. O tlamehile ho araba potso ena. Potsong ya 2 ho botsitswe thothokiso tse nne. Araba tse PEDI feela.
 - Karolo B e na le potso tse PEDI. Araba potso e le nngwe feela, e leng ya mofuta wa tse kgutshwane kapa mofuta wa moqoqo.
 - Karolo C e na le potso tse PEDI. Araba potso e le nngwe feela, e leng ya mofuta wa tse kgutshwane kapa moqoqo.
 - Ha o arabile ya mofuta wa moqoqo ho karolo ya B, araba ya mofuta wa tse kgutshwanyane karolong ya C, kapa ha o arabile mofuta wa tse kgutshwanyane ho karolo ya B, araba ya mofuta wa moqoqo ho karolo ya C.
-

KAROLO YA A

DITHOTHOKISO

POTSO 1

O tlamehile ho araba potso ena.

Bala ditemana tse latelang e be o araba dipotso tse botsitsweng.

Kgaketsa

Kgaketsa ke o kgaketse mamela!
Ke o fe tshotso o tlotse ditlhabela
Lesa ho hata kwekwe ho khakhaila.
Ha ho mahe tseleng ha ho tshehlo.
Akga diala o tone mahlo. 5

Atleng tsa Mohapi menate.
Atamela o utlwe monate.
Ha ke boshodu nnyafeng.
Bitsang ba bang le arolelaneng.
Nthwena eka qati e tjewa ke badisa. 10
Weno ha a fihla se tshabe ho mo utlwisa.

Bula buka o utlwe ditswanya.
Siba lame le tlwebile molodi.
Manya a lona a letse molodi
Nong di tlangwa ke setsebi. 15
Di tlangwa ke monyane wa Moeketsi.

Phomosetso – Edward Mohapi

- 1.1 Ho hata kwekwe ke ho etsa jwang? (1)
- 1.2 Fana ka nomoro ya mela moo ho sebedisitsweng morethetho. (2)
- 1.3 Moleng wa leshome ho sebedisitswe mokgabisothothokiso ofe? (1)
- 1.4 Fana ka mofuta wa raeme o hlahellang temeng ya bobedi. (2)
- 1.5 Fana ka ntshetsopele ya moelelo e hlahellang moleng wa boraro ho isa ho wa bohlanano o itshetlehlile hodima molaetsa o hlahellang temaneng ya boraro. (2)
- 1.6 Qotsa lentswe le le LENG feela moo ho hlahellang tlohelolo o be o hlalose hore hobaneng o re ke tlohelolo. (2)

[10]

POTSO 2

O botsitswe dithothokiso tse nne. Araba potso tse PEDI feela.

Tlhaka ya Basotho – P.T.K.P. Maboea

2.1 Bala thothokiso o nto araba dipotso tse latelang:

Tahlehelo	
Serobele mohloka ditshiba, Bokgabo ba mmele wa sona; Sefate ho hloka dithungthung, Palesa tsa moqhaka wa botle, Palesa ho hlohlora modula, Bokamoso ba ngatafalo ya yona, Mohlalani ya tswetseng kgapo, Rumo le thebe di hlohilwe.	3
Eo ke nna, mora ntate, Ke wena, kgaitsemi le moena.	6
Kajeno re apotswe tsohle re tsotse, Bohlaswa bo hlobodisitse, Bohlaswa bo beilwe pepeneneng, Ke ba podi, mmamesa poeyana, Re senotswe, re lahlehetswe; Lekang matsapa ohle ho kgutlisa Botho ba rona, re felle, re tene, Botho ba rona bo apeswe kobo.	9
	12
	15
	18

- 2.1.1 Temeng ya pele sethothokisi se tshwantshisitse motho le ntho dife tse THARO? (3)
- 2.1.2 Bontsha ka moo tshwantshiso e hlahellang ho 2.1.1 e nyalanang le molaetsa wa thothokiso ena. (2)
- 2.1.3 Manolla mola wa borobong le wa leshome, o hlahise bonono ba seroki ka ho qolla mekgabisothothokiso le tshebediso ya yona. (4)
- 2.1.4 Qoqa ka phetapheto e hlahellang ditemeng tsena. (6)

[15]

2.2 Bala thothokiso ena ebe o araba dipotso tse latelang.

<p>Botle</p> <p>Botle, na o pinyane mang? Na moelelo wa hao ke ofe? Ekaba o hlahoswa o hlahosehe? Menyabuketso ya hao ke efe? Tsebe ke e sekehile ho utlwa, Tseba seo Botle o leng sona.</p> <p>Botle, o bokgabane, o a kgaba O shweshwe, o rwetse botle, O kgabisitse lefatshe, le kgabile, O rwetse ditholwana tsa molemo, Tholwana tsa ho itjalla botle, Ho ba mahetlathebe le toka: Mokadi wa toka o o kgabisitse.</p>	<p>5</p> <p>10</p>
---	--------------------

- 2.2.1 Qolla mela moo ho sebedisitsweng mekgabisothothokiso o be o e bolele, o ntano fana ka sepheo sa ho e sebedisa. (10)
- 2.2.2 Hlalosa lentswe lena Mahetlathebe. (2)
- 2.2.3 Ho sebedisitswe mola wa botshelela ho hlahisa tshebediso e sa tlwaelehang ya puo. Hobaneng o re realo? (3)
- [15]**

2.3 Bala melathothokiso o nto araba dipotso tse e latelang.

<p>Moleleki wa mmakgonthe</p> <p>Mohlomi wa ho hloma dihlobo, Hlomo tsa thuto, bohlale ba nnete, Sepheo e le sa ho qhala botsho, Sa ho ba mohlodi wa mmakgonthe, Kgabane e kgabane dikgabaneng, Kgapo o e fihletse, mohlodi. Ke letlamorwane nka be ke roka.</p>	<p>5</p>
---	----------

Moleleki, moleleki wa lefifi, Ke la bonkantjana e se boswaswi, Le pupeditseng ba thari e ntsho.	10
La ntshofatsa kelello tse ntjhotjho, O le hapile, Moleleki wa mmakgonthe, Wa hapa lefifi, wa tswa lefifing, Sera se Kgoliathe sa ba thari e ntsho.	
Ke nyaretse ha o sesethela, sebata, Thoto o rwala ya ditletle nnete, O lebala mofuthu wa tsoho la baholo, O lebala tsoho le mofuthu la mmao, Ho se tikatiko wa tlala mmila,	15
O ithaopile ho leba sedibeng seno Se o nwesitseng sa o tatatisa.	20

Manolla thothokiso ena o sebedisa dintlha ke tsena.

- 2.3.1 Mola wa thothokiso. (5)
- 2.3.2 Kgetho ya mantswa. (5)
- 2.3.3 Mekgabiso ya puo / dibetsa tsa thothokiso. (3)
- 2.3.4 Mookotaba. (2)
- [15]**

2.4 Bala melathothokiso o nto araba dipotso tse e latelang.

Lefitori la ngwetsi	
Ya apara ngwetsi ho supa tlhompho, E hlompha ka lefitori le letshwanahadi Le ntlafaditsweng ke dishweshwehadi, BoMphatlalatsane, Selemela ka bokgwedi, Ho le kgabisa ka bophatshwana ba lona.	5
Lefatshe le ora tshireletso ya lefitori, Le le apesa ho kupetswe bofeela ba lona, Ngwetsi e ne e ka tsamaya jwang e le feela? Ha o bone lefatshe le le boimanyana, Moo bosiyong ba lefitori le leng bobebe.	10
Boholo ba lefitori ke bo tshabehang, Ha le apesa ditloholo tsohle tsa lefatshe, Kajeno motho o bona le leino la sefofane, Se tseba le ho ikotlolla se sa qamake, Athe bosiyong ba lefitori ha se bonwe.	15

2.4.1 Fana ka sepheo sa ho sebedisa makgabani a thothokiso a latelang o be o qolle mela moo a sebedisitsweng.

- (a) Sejura. (2)
- (b) Enjambament/mola o tswelang. (2)
- (c) Lebotsi. (2)
- (d) Phetapheto ya moelelo. (2)
- (e) Mothofatso. (2)

2.4.2 A ko re qaqa hanyenyane ka seo o se utlwisisang ka seratswana sa bone. (3)

2.4.3 Hlalosa hore seroki se bolelang ho mela 9 – 10. (2)
[15]

MATSHWAO A KAROLO YA A: [40]

KAROLO YA B

TSHWANTSHISO

POTSO 3

Karolong ena o botsitswe dipotso tse pedi, kgetha potso e le NNGWE feela mme o arabe yona. Ha o araba ya moqoqo ho karolo ya B, o tla araba e kgutshwanyane ho karolo ya C, kapa ha o araba e khutshwanyane ho karolo ya B, o tla araba ya moqoqo ho karolo ya C.

Leru le Lefubedu – T.W.D. Mohapi

Bala e be o araba dipotso

Thaba Bosiu

Mosadi I: Alilili! Alilili! Di a ja di a roba!

Mosadi II: Alilili! Alilili! La ba la fihla letsatsi!

Mosadi I: Alilili! Alilili! Alilili! Kgora ya ata, kgamelo tsa ba tsa phophoma lebese le kgekge!

Mosadi I: Hela! Bonang mokgopi ke oo! Ke bao ba etla baruti ba etella morena pele. Ke bao ba etla!

Mosadi II: Na le utlwile? Na le utlwile kapa ke a lora! Morena o tliho kolobetswa hosasa!

Mosadi I: Athe ha se mokete wa tshireletso ya Lesotho feela! Alilili! Alilili! re sa tla kgora!

Mosadi I: Basadi! A ko bone eka ona mangeloi a bolelwang, haholoholo eno eo ba reng ke Deli! (*Baruti ba kena ha Moshweshwe*).

Adele:	Morena! Morena! Ke rona!
Moshweshwe:	Deli! Banna! Ha eka ke Deli eo. Wa tla wa hola ka nnete!
Delle:	Morena! Ao! Efela matsatsi a ile, ditshiu di se di balehile....
Moshweshwe:	Deli! Bophelo bo monate ha o bo phetse ho fihlela moo o fihletseng kgotso teng. Ke kgotsofetse.
Adele :	E, empa o tla kgotsofala le ho feta ha o amohetse Mopholosi, Jeso Kereste....
Mabille:	Ke Jeso feela ya tla o kgotsofatsa.
Moshweshwe:	Ke ka makgetlo ke lekileng ho iphapanyetsa tumelo ya lona. Na o ka hlapanya, Mabille, hore seo lona baruti le se rutang ke nnete?
Mabille:	E, morena. Ke na le bonnete boo ka ho nna, mme ke a tseba hore ke nnete.

- 3.1.1 Basadi ba didietsa. Ho supa thabo le nyakallo. Se etsang hore ba didietse ke sefe? (2)
- 3.1.2 Ho ya ka tsebo ya hao, ke dife diphetoho tse bang teng ha naha e le ka tlasa tshireletso ya naha e nngwe? Araba o itshetlehile hodima diphetoho tse bileng teng Lesotho hoba Mofumahadi Victoria a dumele ho sireletsa setjhaba sa Basotho. Fana ka dintlha tse NNE feela. (4)
- 3.1.3 Deli enwa eo ho buuwang ka yena o amana jwang le Moshweshwe? (2)
- 3.1.4 Basotho ba entse phoso ka ho dumella Maburu le Manyesemane ho aha Lesotho. Dumela kapa o hanane le ntlha ena. Tiisa karabo ya hao ka mehlala e MENE. (4)
- 3.1.5 Qoqa hanyenyane o fane ka ditholwana / ditlamorao tsa kamano ya morena le baruti. (4)
- 3.1.6 Moshweshwe o ile a kuka lesea le neng le le matsohong a Deli, yaba o re **Thaka ka! hela thaka! Deli enwa ke yona thaka ka.** Hobaneng ha Moshweshwe a itekanya le lesea, a bile a ipeha boemong ba lona? (2)
- 3.1.7 **Ke Jeso feela ya tla o kgotsofatsa.** Ebe Moshweshwe o ne a na le boiphihlelo ba ho utlwisisa seo se neng se bolelwa ke Mabille? Hlalosa o itshetlehile hodima bophelo ba Basotho nakong eo. (2)
- 3.1.8 Morena o ne a kgotsofaditswe ke eng? (2)
- 3.1.9 Hlahisa ketsahalo e le NNGWE tshwantshisong e e bontshang hantle hore tshweu ha di tswane. (2)
- 3.1.10 Ha o nahana, qeto ya ho sireletsa Lesotho e ne e tla tswela bomang molemo pakeng tsa Manyesemane le Maburu? Hobaneng o realo? (2)

- 3.1.11 Hobaneng baruti ba ne ba tsitlaletse ho kolobetsa Morena le ha a ne a sa ba fe ntlha? (2)
- 3.1.12 Hlalosa se entseng hore setjhaba se se ke sa ananela leano la Poshudi la ho tlosa morena setulong. (2)
[30]

KAPA

- 3.2 Araba ka ho ngola moqoqo ka bokgutshwanyane ka tse latelang:
- 3.2.1 Ebe tshwantshiso ee e ka bapalwa sethaleng? Araba o itshetlehile ka sengolwa. Boela o hlahise tse sa tlo kgonahala ho bapalwa sethaleng (15)
- 3.2.2 Ebe bohlokwa ba boipuiso tshwantshisong ke bofe? Fana ka ntlha tse hlano o totobatsa ka diketsahalo tse hlahellang tshwantshisong ena (15)
[30]

MATSHWAO A KAROLO YA B: [30]

KAROLO YA C

PALE

POTSO 4

O botsitswe potso tse PEDI, araba e le NNGWE feela. O se ke wa lebala ditaelo tsa ho kgetha dipotso.

Mehaladitwe ha e eketheha – T. Mafata

- 4.1 Bala ditaba tse latelang hore o tle o tsebe ho araba dipotso tse tla latela.

Qhe! qhe! qhe! qhe! fensetere ya lla.

Kgama a tlolela hodimo ha bohloko a sa tsebe ntho eo a e etsang: "Heeeee!
Ke tla o mula ha ke etswa mona, wena!" Hoo ho neng ho shatile fensetereng ha re,
"Tswaa! Ke hlile ke batla o tle, re tlo lwana! O etsa kgarebe ee ya ka mosadi wa hao?
"Ke a hana. O a pota, Ha ke na ho tswa. O a lora. Ha se kgarebe ya hao ena. O a pota. Ke a hana. Ke tla o mula"

Nthwane ya se ke ya mo araba, yaba ho shatile, ho nyaretse ka tlung. Ho ne ho se ho hlokometse moo a neng a ntse a itlatlarietsa a le hona teng. Kgama yaba o ahlame, o mo tonetse mahlo; letswalo la hae ka nako eo e le le matla hoo ho neng ho se moo mmele wa hae o sa thothomeleng. Nakong ena Sentebeleng o na a ikgorumolotse, le yena a shebile fensetereng ka letswalo. Motho eo a oma fensefere ka ntho e neng e sa bonahale hantle hore ke eng.

“Heeeee! Sentebaleng, motho enwa o a lwana!” Kgama a realo a tlolela thoko, a fihla a thijwa ke lebota le ka nqane, le leo a neng a tloha ho lona.
“Ehlile ke a lwana; ke batla ho o kgalemella ho ikgapela kgarebe tsa batho o di etsa basadi ba hao!”

Maoto a Kgama a nyaroha, yaba o re, “Hela, o tla mpata!”

Sentebaleng a phahama moalong, a nka dikobo tse pedi, a fihla a ema a itshophile ka tsona pela lebota le lehlakoreng. O ne a tshwenyehile, a ntse a ipotsa na o tla etsa jwang ho ipholosa. O ne a sa tsebe le motho eo ka lentswe. Hang lejwe la otlia fenstere, la e thuba la ba la fihla la otlia pela hae.

- 4.1.1 Hlahisa botho ba Kgama o itshetlehile hodima diketsahalo tsa qotso e ka hodimo. Fana ka ditlha tse THARO o be o tshehetse ntlha ka nngwe ka ketsahalo. (6)
- 4.1.2 Hobaneng monna ya neng a le fenstere a neng a na le sebete sa ho hlasela boKgama? (2)
- 4.1.3 Hobaneng Sentebaleng le Kgama ba ne ba etswa bosiu feela ha ba ya menateng? (2)
- 4.1.4 Sentebaleng o hlolehile ho tseba lentswe la eo a neng a le fenstere. Hona ho bolelang ka boitshwaro ba hae? (2)
- 4.1.5 Ketsahalo ena e ile ya fetola bophelo ba Kgama jwang? Karabo ya hao e itshetlehe hodima dikamano tsa hae le mmae, Dibakiso le Rangwanae. (6)
- 4.1.6 Hlahisa thuto eo o iphumanetseng yona ketsahalong ena ya boKgama. Fana ka dintlha tse PEDI feela. (4)
- 4.1.7 Mantswe a Mafikeng a ile a phethahala, ha a ne a hlahisa dipelaelo kgahlanong le thuto ya sekolo. Fana ka mabaka a MABEDI a dumellanang le ntlha ena. (4)
- 4.1.8 Bolela hore boitshwaro ba Sentebaleng bo ka ba le ditholwana kapa ditlamorao tsa mofuta ofe bananeng ba mehleng ya jwale. Fana ka dintlha tse PEDI. (4)

[30]

KAPA

4.2 Kgohlano e bontsha ka moo mongodi a atlehileng ka teng ho hodisa pale.

4.2.1 Fana ka mefuta e mmedi ya kgohlano o itshetlehile ka pale, o be o tshehetse ka diketsahalo ho totobatsa taba ena. (10)

4.2.2 Mongodi o rehile baphetwa mabitso ho ya ka diketsahalo tse nyalanang le mabitso a bona. Fana ka diketsahalo tse tiisang polelo ena o sebedisa baphetwa ba latelang.

(a) Sentebaleng.

(b) Dibakiso.

(c) Mafikeng.

(d) Mofifi.

(20)

[30]

MATSHWAO A KAROLO YA C: [30]

MATSHWAO KAOFELA: 100